

AUGUSZTUS - SZEPTEMBERI NAPLÓ 2017

Nagyon nehezen szültem meg ezt a naplót. Ha netalán elolvasod, majd csak tapasztalod, hogy nincs is benne könnyedség. Sem a témában, sem a stílusban. A megírt szövegből sokat ki is dobtam. A magam jószántából is, meg a lektoromnak, Kósa Vilmának a javaslatára is. Azt írta az egyik szöveg mellé: Ne köpj a saját tányérodba.

Ahogy emlékszem, nem is akartam most naplót írni. Valahogy lohadóban a kedvem. Nem véletlen, hogy két havonként jelentkeztem mostanában, ellentétben a korábbi évekkkel, amikor havonta kopogtattam. Biztosan fel tudnám sorolni az okokat, mért vagyok apadóban, de nem teszem, hátha nem végleges a folyamat. A ritkás olvasói visszajelzések biztosan nem fokozzák az írói kedvet, csak hogy én már magamban is kételkedni kezdtem, Ady sorait kicsavarva mormoltam, Tibor, szárad kifele életed nedve. Aztán feldobott valami. A Június-júliusi naplóm úgy megtetszett a kitűnő írónak, Szakolczay Lajosnak, hogy ajánlotta az egyik folyóiratnak, közöljék le. Állítólag le is hozzák decemberben.

Hátha még tudsz úgy is, meg olyat is írni, ami a barátaidon kívül a szakmabélieknek is tetszik, akkor folytasd az önnemzést és szüljél, még ha kínlódva is. Ekként ösztökéltem magamat. És most eléd teszem az eredményt. Mindazonáltal én nem dicsekszem. A döntés a tiéd: olvasol, nem olvasol.

Azt mondja a feleségem: Te apa, milyen jó hogy van öregek napja, vagy nem is tudom, nyugdíjasok napja, mivel így tudomást vesznek rólunk, arról, hogy még vagyunk. Egyébként csak négyévenként beszélnek a létezésünkről, a fontosságunkról, a választások előtt.

Kiderült azonban, hogy helyi kezdeményezésnek vagyunk a részesei. *Gergő névre hallató dédunokánk* óvónői találták ki az öregek napját, hadd tekintenének be az óvoda életébe a nagyszülők is - hogy dédszülők is, erre nem számítottak - s játsszanak a gyerekekkel, ha erre kedvük kerekedik.

Kimentünk hát Nagykovácsiba, a hat éves leszármazottunk mindennapi játszóhelyére, s kölcsönösen örvendeztünk. Gergő dédunokánk futott elibénk, s

mutatta be az új, modern óvodát, a külön a tornatermet is. Ugyancsak elemében volt. Már reggel telefonált, hogy mindenképpen vár minket, s meglepetésre is számíthatunk. És tényleg, képet festett Vilka mamának, s kavicsokból meg kirakta Tibi pap figuráját.

Az óvónők kedvesek voltak, engedték a gyerekeket játszani, s csak akkor ültek közéjük, ha szükségeltetett. Egyébként sugárzott belőlük a szeretet. Vilka mama a földön csúszkált, egy gyerekcsoporttal állatosat improvizáltak. Én jobbra figyeltem, s örültem, hogy a hajdani, óvónő-centrikus, közösségi játékokat erőszakoló gyerekfoglalkozással nem találkoztam.

Drámapedagógus múltamra gondolva, ezt látva, meg is állapítottam: mintha ama nagy korszakomban nem dolgoztam volna hiába.

Mintha a hajszálereimben öröm kezdett volna cikázni, úgy felvillanyozódtam, amikor a doktornő, miután elkészítette a felvételt a szemfenékről, azt közölte velem, hogy ebben a hónapban elmarad az injekció, melyet oda szokott volt szúrni, a szememaljába. Mintha némileg javult volna, legalább is egyelőre, a makula degeneráció.

Hazafelé jövet rögvest bámulni is kezdtem a lányok domborulatait – meg is állapítottam, minél többet mutatnak magukból, annál érdektelenebb a látvány, mivel egyre szembetűnőbb az ilyen-olyan formahiány. Hja, ha az ember nem kap injekciót a szembe, és nem karikákat lát maga előtt, rögvest kritikusabb. Bezzeg reggel, mikor szorongva mentem a klinika felé, elképzelve, hogy mi vár rám, senkit és semmit nem néztem, csak az órát, hogy odaérek-e, amikorra kellenek. És gondolni sem gondoltam semmi másra, csak arra, lesz-e szúrás, s most nyugodt körülmények közt kapom-e, vagy sietve, idegesen.

Most meg, hogy ballagtam békésen, nyugalmas idegszálakkal, anélkül, hogy futkároznának az említett karikák, s kényszerülnék homályosnak látni a körülöttem lévő világot, máris eszembe jutott az előbbi napi *körbeülős kuckós est*. És láttam teljes élességben azokat, akik megszólaltak, s azokat, akik hallgattak

No, most aztán, és végre megfogalmaztam, amit már korábban is szerettem volna, csak hát ugye, a félelem a szúrástól! Noha mi baráti s egymást kedvelő társaság vagyunk, mégis tartózkodóak, ha arról van szó, hogy magunkat a többiek előtt kitárjuk. Ha szólunk, mert szólunk, csak a kellemes élményekről, s ha mutatunk magunkból valamit – kevés kivételtől eltekintve -, a derűset inkább. Nehogy már bárki is sajnáljon, vagy ilyesmi.

A feleségem a Mária Rádiót hallgatja a konyhában. Sokat hallgatja, mivel sokat tartózkodik a konyhában.

- Csillapít – mondja –, jótékony hatással van az idegeimre.

Én meg hálát adok az égieknek. Mi volna velem, ha nem hallgatná!

Micsoda meglepetés érheti az embert! Meglepetés, amitől úgy feldobódik, hogy belemosolyog a számítógépe képernyőjébe. Hogy értsétek! Nyomkodtam a jeleket a facebookon, s váratlanul üzenetek jelentek meg rajta, melyeknek én voltam a címzettje. Köztük egy levél. Eddig valahogy nem vettem észre, miszerint ezen a rendszeren is működik elektromos postahivatal. Leblokkoltam az emailnél.

Hogy mitől mosolyogtam a képernyőbe? Drága Tibornak szólít egy férfiú, akivel utoljára negyven éve beszélgettem, mit beszélgettem, akivel együtt dolgoztam, aki hozzám közel álló volt, aki tudott lebegni, aki mintha barát is lett volna. *Pleskonics Andrásnak hívják.*

Az is kiderült, hogy a levelet augusztusban írta, a lánya menyegzője előtt, mint ki számadást készít, és adósságot törleszt; mit kell elrendeznie, mielőtt új élethelyzetbe kerülne. S én csak most vettem észre.

Mindig jól fogalmazott Andris, most is. Mindig nagy szíve volt. A levélből kitűnt, most is.

Ő sem fiatal már, de nálam fiatalabb. Nyugdíjas ő is, és dolgozik persze. Mesterének tart, érdemtelenül persze.

De a meglepetés-levél jól esett. Ahogy írtam, fel is dobódtam, és bele is mosolyogtam a számítógép képernyőjébe.

Kósa Vilmával, aki feleségem 68 éve, közönség elé ültünk ifjúságunk helyén, Debrecenben, egy pedagógiai konferencia meghívottjaiként. *Karácsony Sándor*, a legjelentősebb protestáns magyar pedagógus-filozófus – tizenéves korunkban hallgattuk őt egymástól függetlenül – miként alakította életre szólón nevelési elvünket, gondolkodásunkat, mondhatni, életünket, erről szóltunk abban az összeállításban, melyet korábban írt életrajti vonatkozású könyveimből, a velünk készült interjúkból és felcsiholt emlékeinkből állítottunk össze.

Elmondhatjuk, hogy a felolvasó délutánnak sikere volt. Gondoltuk, megosztjuk az élményt, elküldjük az előadást pedagógus-ismerőseinknek – barátoknak, volt tanítványoknak, hitoktató református lelkészeknek –, azoknak, akiknek az imél címe megtalálható a levelező listámon. Meg voltunk ugyanis győződve arról,

hogy aki címzett veszi magának a fáradságot, és a szöveget elolvassa, nem tudja úgy abba hagyni, hogy az olvasottakról véleményt ne formáljon. Hogy miről? Az életünkről, ahogyan alakult, a világról, amiben éltünk, a munkánk nyomáról, amit magunk mögött hagytunk. Hittük, ez fontos lehet a pedagógus-olvasónak. De ha csak eltűnődik; ő miként tanít, miként nevel, érte-e efféle hatás tizenéves korában, mint minket, amikor Karácsony Sándorral találkoztunk. Már eredmény! De gondolhat arra is, hogy te jó Isten, ekkora nagy volna a pedagógus befolyása, felelőssége! A pedagógusé, ahogy tanít, ahogy nevel, ahogy él.

Ám lehet, hogy a pedagógus-olvasó azt fogalmazza meg, hogy mindaz, amit leírtunk, elmondtunk, ma már érvénytelen, hogy ebben a digitális világban, minden, amit a nevelés hogyanjáról, a nevelő személyiségének fontosságáról gondolunk, idejétmúlt.

Akkor viszont mi is idejétmúltak vagyunk, s nem búslakodunk, hogy el kell mennünk ebből a teremtett világból.

Gondoljátok csak meg, mi Karácsony Sándor tanításából azt emeltük ki, hogy a tanítványt mindenekelőtt szeretni kell. Tanítási órán és azon kívül. Reformpedagógiai módszerrel, vagy a nélkül.

A mellékletként elküldött előadásra választ nem vártunk. Tíz százalékától viszont kapunk. Kevéstől érdemít, de ennek is örültünk.

Már megtartottuk a Karácsony Sándorhoz kapcsolódó előadásunkat, felolvasó estünket, amikor katorászván a könyvespolcunkon, kezünkbe került egy könyv, mely 1994-ben jelent meg, melyet *Gellért Sándor* írt *Karácsony Sándor szekerében címmel*. Olvastam én ezt annak idején, mivel régi népikollégista ismerősöm, *Komlósi Sándor* dedikálta, de valahogy megfeledkeztem róla, meg egyébként is, olyan összevisszaság van a könyvtárunkban, hogy azt nem találjuk meg benne, amit éppen keresünk.

Érdemes volna a debreceni kötődésű, s a Partiumban élő, a népi írók nyomában járó jelentős költőről magáról is írni, aki egyébként méltatlanul került az elfeledett vagy ritkán emlegetett költők listájára. Jómagam most csak az említett, 1958-ban írott és 1995-ben megjelent könyvéről szólok. Az érdekelt ugyanis, miként látta, s miket jegyzett fel Karácsony Sándorról, milyen személyes élményeket egy akkori fiatal költő, aki rajongásig szerette mesterét.

Hogy 1945 előtt német-ellenes ifjak csatlakoztak a mester köré, ez tudott. Hogy 1945 után a demokratikus átalakulást szorgalmazók sorakoztak fel mögötte, ismert. Hogy polihisztor módjára volt okos, az is tudott. Hogy hívó keresztyén volt, ez talán kevésbé. Ám amivel Gellért Sándor kiegészítheti ismeretünket; az lehet a novum. KS mester értett a fiatalok nyelvén, tudott közvetlen lenni és szellemesen humoros és ironikus. A könyvből kiviláglik, mért lett a fiatalok számára Karácsony Sándor *Sándor bácsi és nem professzor úr*, s mért alakult ki

körülötte rajongó tábor. S amiről később, 1946-ban, 17 évesen magam is meggyőződhettem: el kellett neki hinni, hogy igazat mond. Karizmatikus volt.

Talán az is tudott, hogy a Rákosi korszak prominensei Karácsony Sándort, a népszerű professzort 1950-ben a debreceni egyetemről eltávolították, s hogy 1952 februárjában meg is halt. Gellért Sándor írja, hogy Karácsony Sándor koporsójánál, *Bereczky Albert református püspök* mondta a gyászbeszédet, az a püspök, aki az elhunytnak barátja volt. *Textusnak, amire a gyászbeszédét építette, Ámósz próféta könyvének 2. fejezetéből a 11. verset választott*, amely így hangzott: *És prófétákat támasztottam a ti ifjaitok közül*. Megjegyzi Gellért Sándor: Vajh nem kellett volna a püspök úrnak felolvasnia a 12. verset is, amely így szól: *És a prófétákra meg ráparancsoltatok: Ne prófétáljatok!* Az igazságnak tartozott volna ezzel - írja.

Elolvastam erre fel én is Ámósz próféta könyvét, s külön a 2. fejezetet. Ez bizony arról szól, hogy a próféta ostromozza Izraelt, mert eladják pénzért az igazat, pár sarúért a szegényt, s elutasítják a nyomorultak ügyét.

Karácsony Sándorra, a prófétára, akit az Isten küldött, ráparancsolt a rákosista hatalom, hogy ne merészeljen prófétálni. Mert hogy igazat szólt. Nyugdíjba küldte, a szólás lehetőségétől megfosztotta. Bereczky Albert, a barát, az egyházi hatalom feje a temetésen viszont erről hallgatott. Ő persze tisztességében prédikálhatott tovább is, megbízhatónak tartotta őt a kommunista diktatúra. Bereczky, úgy látszik, meg is hálálta ezt. Az „ellenforradalom idején tanúsított helytállásért” 1957-ben, más püspökökkel együtt kitüntetést vett át a parlamentben, egy nappal az után, hogy lelkésztársát, *Gulyás Lajos lelkészt* az ötvenhatos forradalomban való részvételéért felakasztották.

A megalkuvásokról mintha nem szeretnénk beszélni.

Gellért Sándor könyvében rábukkantam még valamire, amiről eddig nem volt tudomásom, de fellelkesültem. *Gulyás Pálnál* volt vendégségben a szerző, akihez meleg barátság kötötte – Gulyás Pál Debrecenben élő jelentős költő. Baumgarten-díjas, jeles műfordító – meghívta őt az egyik órájára. Gulyás Pál egyébként tanonciskolában tanított és éppen számtanórát tartott.

Három fiú nem vett részt az oktatásban, ők rajzoltak külön maguknak. Hogyhogy ezek mást csinálnak - kérdezte Gellért, aki maga is tanárnak készült, s majd élete végéig a Partiumban lévő Mikolán tanított is..

- Nem szeretik a matematikát, viszont tehetséges rajzolók. Hadd csinálják azt, akihez értenek.

Ezek szerint Gulyás Pál úgy tanított, ahogy a barátja, Karácsony Sándor is. Figyelt a tanítványai személyiségére, s nem korlátozta őket a szabadságukban. Ma így neveznék azt, aki ekként oktat: reformpedagógus.

Most kaptam az értesítést, hogy *meghalt Attila testvérem*, s hogy hol és mikor lesz a temetése. Mivel Attila öcsém - másfél évvel fiatalabb nálamnál - már évek óta matracsírban feküdt, agyvérzésből eredő bénulással és demenciával, a halála várható volt.

Mindig megrendülten jöttem el tőle, valahányszor meglátogattam hol Szombathelyen, hol Nagykanizsán, hol Pécsen. Megismert, mindig megcsókolt, simogatta a kezemet, mint én az övét, meséltem családi történeteket, de látszott, semmire nem emlékszik, a gyermekkorra sem. De a mimikámat figyelte, a gesztusaimat követte, s mosolygott. Ezzel köszönte meg a törődést, a vele való foglalkozást. Attila jó ember volt, hálás természetű. Az ápolónők bárhol is volt, szerették. Ugyanezért szerették. Ő volt az Attila bácsi. Mikor valamennyire még éber volt az elméje, történetesen az agyműtétje után, többször is mondta nekem, hogy aláírná az eutanáziáról szóló fogalmazványt, mivel hogy az életének így, ilyen kiszolgáltatottan semmi értelme nincs. S még évekig kellett viselnie, hogy fokozatosan épül lefelé.

Gyerekei nem voltak. Örökösei, korábban elhunyt felesége testvéreinek két gyereke gondoskodott arról, hogy jó körülmények között – a testvéremnek méltó nyugdíja volt -, nívósan mondható öregek otthonában - az utóbbi években már csak ágyban feküdt, mivel fokozatosan le is bénult – vegetáljon, múljon ki az életből.

Ne így véget, mondtam magamnak, miközben háborogtam: mért nem lehet mindenkinek szépen elmenni.

Az igazság az, hogy a halálhíre nem rendített meg. Én már régebben, és folyamatosan búcsúzkodtam tőle, valahányszor meglátogattam, s azt kellett tapasztalnom, hogy ő ugyan még van, de valójában már nincs.

A temetésre levitt a lányom. Meglepetésre, református szertartás szerint búcsúztatták. Így még tudtuk énekelni a *Te benned bízunk eleitől fogva* kezdetű éneket, a 90. zsoltárt. A feleségét kilenc évvel ezelőtt még világi módon, úgynevezett társadalmi szertartás mellett tették a sírba. Az örökösök most jól döntöttek. Ebből legalább megtudhatták a tőle búcsúzóik, hogy Debreczeni Attila református tanítók leszármazottja.

A testvéremet a transzcendencia sohse foglalkoztatta, hogy van-e élet a halál után, Ami biztos, jó ember volt, tudott szeretni, mégpedig úgy, hogy nem kapni akart, hanem adni.

Hallgattam a palástos lelkészt, szépen beszélt, hívő pap módjára. Én meg arra gondoltam, ha az öcsém ezt hallgatta volna, talán felrémlik előtte, hogy ő mindezt hallotta valamikor. Tanulta is a hajdani vallásórákon, meg a konfirmációja alkalmából. Mindazonáltal valószínű, hogy nem rendül meg, s nem gondol arra, hogy még volna valami pótolnivalója.

Nekem viszont *János apostol evangéliuma* jutott eszembe, abból is az a vers, melyben az olvasható, hogy *az Isten, szeretet*.

Ha pedig az Isten szeretet, akkor ő tudja, mégpedig jól, hogy mit ér az az ember, aki tud, tudott szeretni. S talán ez a lényeg.

Debreczeni Tibor